

Спеціалізованій вченій раді ДФ 64.055.004
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора, професора
кафедри фінансів та обліку Харківського державного університету
харчування та торгівлі

Бочулі Тетяни Володимирівни

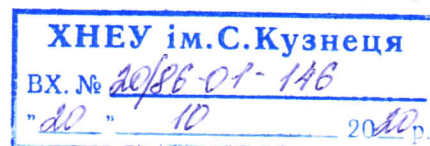
на дисертаційну роботу **Погрібняк Дарини Сергіївни**

«Організація бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств», виконану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами.

Обрана для дослідження тема є безумовно актуальною, оскільки сучасному етапу розвитку глобалізованої світової економіки властиві інтеграційні процеси, що опосередковуються формуванням об'єднань підприємств, як в межах окремих країн, так і на міждержавному рівні. Оскільки зміни в середовищі, в якому вони функціонують, постійно прискорюються, такі утворення мають здійснювати свою господарську діяльність таким чином, щоб якомога оперативніше адаптуватися до впливу зовнішніх факторів, не втрачаючи своїх позицій на ринку.

Впровадження адаптивного управління в діяльності об'єднань підприємств потребує належної обліково-інформаційної підтримки, вимоги до якої визначаються інформаційними запитами управлінського апарату. Базисом ефективного управління господарською діяльністю об'єднань підприємств є бухгалтерський облік, організований таким чином, щоб у

найбільшій мірі забезпечувати інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів з метою здійснення ефективного управління суб'єктом господарювання в сучасних умовах.

Організація бухгалтерського обліку є важливою компонентою бізнесу, яка потребує постійного удосконалення в умовах постійно мінливої кон'юнктури ринку відповідно до вимог чинного законодавства та особливостей господарської діяльності конкретного підприємства

Подана на розгляд дисертація присвячена вирішенню актуального науково-практичного завдання щодо подальшого розвитку теоретико-методичних положень і розроблення практичних рекомендацій з організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств.

Окремі результати дисертації знайшли своє відображення у науково-дослідній роботі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (с. 19), зокрема за держбюджетною темою «Консолідація обліково-аналітичної інформації в організації управління безпекою інноваційного розвитку великомасштабних економіко-виробничих систем: теорія та методологія» (номер державної реєстрації 0115U002375), де автором дослідження розвинуто положення контролінгу та моделювання в обліковій практиці об'єднання підприємств.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Одержані в процесі наукового дослідження автором результати є достовірними та теоретично обґрунтованими. Це підтверджується узагальненням та опрацюванням значної кількості наукових робіт провідних науковців з обраної теми та основних нормативно-правових і законодавчих документів, які регламентують методологію бухгалтерського обліку (с. 28-29, 31, 33-34, 46-47, 63-66, 70, 74, додаток Б), а також використанням сучасних методів дослідження, зокрема таких, як: морфологічний аналіз (с. 33-34, 65, додаток Б), сукупність методів статистичного аналізу (с. 25-27, 119-120, додаток А, К), таксономічний аналіз (с. 106-114, Додаток Ж), методи нечіткої

логіки (с. 124-130), економіко-математичне моделювання (с. 28), методи експертного оцінювання (с. 122-123, додаток Л). Використання вищенаведених методів дозволили сформувавши теоретико-методичне підґрунтя для оцінювання стану й удосконалення організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств та обґрунтувати достовірність гіпотези дослідження.

Об'єкт, предмет та мета роботи логічно окреслюють поле дослідження. Отримані у дисертації висновки та розроблені рекомендації є достатньо обґрунтованими, що підтверджується апробацією основних положень. Викладений матеріал у роботі має завершену структуру та логіку за рахунок послідовного викладення думок автора дисертації. Визначені положення дозволяють позитивно охарактеризувати дисертаційну роботу щодо наукового рівня, достовірності аналізу, доцільності висунутих положень до захисту.

Наукова результати, отримані в дисертації, полягають в обґрунтуванні теоретико-методичних та практичних положень, спрямованих на розвиток організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств, заслуговують на увагу та визначаються новизною:

удосконалено методичний підхід до оцінювання стану організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств. Відмінність даного підходу полягає у використанні кількісної та якісної оцінок шляхом співвіднесення сукупності інтегральних показників ефективності (за складовими управління, персоналу, виробництва, фінансової активності) з рівнем зрілості організації бухгалтерського обліку та якістю обліково-аналітичної інформації. Такий підхід дозволив розробити заходи із удосконалення організації обліку досліджуваних підприємств та їх об'єднання;

удосконалено технологію обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень, яка відрізняється від існуючих тим, що враховує схему інтересів стейкхолдерів, ступінь інтеграції обліково-аналітичних

систем підприємств, які входять до складу об'єднання, ієрархію адаптерів та вимоги контролінгу до реалізації стратегії адаптації у діяльності об'єднання підприємств. Запропонована технологія має важливе практичне значення, оскільки дозволила мінімізувати прояви асиметрії бухгалтерської інформації та підвищити якість роботи з обліковими номенклатурами у процесі адаптивного управління об'єднанням підприємств;

удосконалено процедуру формування консолідованої інформації щодо відображення випадкових витрат в управлінському обліку, яка полягає у деталізації облікової інформації за функціями менеджменту, стейкхолдерами, бізнес-процесами, видами продукції, елементами витрат, характером витрат (постійні, змінні) та відхиленнями (позитивне, негативне). Даний науковий результат має практичне значення в частині координації діяльності підприємств в рамках об'єднання у процесі адаптивного управління;

розвинено концептуальну схему організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств. Її відмінність полягає у розширенні принципами адаптивного управління, які обумовлюють особливості організації обліку; формуванні етапів організації обліку відповідно до інформаційних запитів у процесі адаптивного управління об'єднанням підприємств; виокремленні теоретичних положень та обґрунтуванні схеми інформаційного середовища консолідації даних. Концептуальна схема спрямована на забезпеченні формування обліково-аналітичної інформації у тісному зв'язку з контурами адаптивного управління об'єднання підприємств та має теоретичну цінність, яка полягає у можливості використання даної розробки у процесі подальших теоретичних досліджень у сфері обліку;

розвинено методичний підхід до безперервного удосконалення організації бухгалтерського обліку, який відрізняється діями та процедурами, що дозволили уніфікувати та деталізувати облікову інформацію відповідно до запитів, сформованих стейкхолдерами в адаптивному управлінні; даний результат дозволив розробити заходи щодо стандартизації обліково-

аналітичних систем та покращення стану організації бухгалтерського обліку учасників об'єднання підприємств.

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Теоретична цінність отриманих у дослідженні Погрібняк Д.С. результатів полягає у розвитку теоретичних положень і висновків, спрямованих на збагачення економічної науки у сфері організації бухгалтерського обліку, зокрема в частині обґрунтування її особливостей в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств.

Практичне значення наукових результатів полягає у можливості для об'єднань підприємств адаптувати організацію бухгалтерського обліку до мінливого економічного середовища з метою формування своєчасної, повної, зрозумілої, консолідованої інформації, яка одночасно задовольнятиме обліково-інформаційні потреби, що виникають у процесі адаптивного управління, та обумовлені особливостями діяльності об'єднань підприємств. Це підвищить рівень обґрунтованості управлінських рішень.

Отримані результати дослідження придатні для впровадження в обліковій практиці підприємств, що підтверджується довідками:

- ТОВ «Покровська садиба» – використано теоретичні та методичні положення щодо побудови та оцінювання стану організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні (довідка про впровадження № 3 від 29.01.2020), в результаті впровадження пропозиції автора оптимізовано процес формування та обміну обліково-аналітичною інформації з контрагентами.

- ТОВ «Завод високовольтної апаратури» – впроваджено процедуру формування сигнальних показників за центрами відповідальності (довідка про впровадження № 11/17 від 05.02.2020), що дозволило оптимізувати діяльність та адаптивний менеджмент підприємства;

- ТОВ «ПІ «Енергетичні рішення» імплементовано методичний підхід щодо оцінювання стану організації бухгалтерського обліку,

концептуальна схема організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні та технологію обліково-аналітичної підтримки управлінських рішень (довідка про впровадження № 3/2020 від 12.02.2020), що дозволило оптимізувати процес взаємодії між учасниками об'єднання підприємств.

- Теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи використані у навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (довідка про впровадження № 20/86-34-101 від 18.05.2020) під час викладання дисциплін «Організація бухгалтерського обліку та контролю в управлінні підприємством» та «Управлінський облік».

4. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

Результати дослідження були оприлюднені у 17 наукових працях, з яких: 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (Чеська Республіка); 7 статей у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 9 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг опублікованих праць за темою дисертації становить 5,4 ум.-друк. арк., з них особисто здобувачеві належить 4,9 ум.-друк. арк. У процесі оприлюднення наукових результатів було дотримано вимоги пунктів 9, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а також Наказу МОН від 23.09.2019 № 1220 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук», що підтверджує достатність публікацій.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. В додатках представлено копії довідок про апробацію результатів, отриманих у ході дослідження. Обсяг

осново тексту дисертації становить 7,55 авторських аркуша, що цілком відповідає встановленим вимогам. Виклад матеріалу роботи здійснено у науковому стилі з дотриманням вимог до структури та логіки дослідження згідно завдань, спрямованих на досягнення визначеної мети. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

1. У табл. 1.4. (с. 35) наведено порівняння базових типів управління (розімкнуте, зі зворотним зв'язком, адаптивне) як системи, проте відсутнє пояснення сутності характеристик порівняння. Бажано було б також обґрунтувати позицію автора стосовно того, чому був обраний саме такий перелік характеристик системи.

2. У дослідженні обґрунтовано позицію автора стосовно співвідношення понять «користувач інформації» та «стейкхолдер», віддаючи перевагу останньому, та наведено їх приклади, представлені у класичній науковій літературі. Бажано було б розглянути сучасні підходи до класифікації стейкхолдерів, оскільки функціонування об'єднань підприємств в умовах цифрової трансформації призводить до змін у переліку та структурі осіб, які приймають управлінські рішення.

3. На рис. 1.13 (с. 70) запропоновано етапи та характеристики, а на с.69-70 особливості організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств. Недостатньо зрозуміло, в чому полягає відмінність між особливостями та характеристиками, бажано було б обґрунтувати авторську позицію стосовно даного питання.

4. В рамках реалізації методичного підходу до оцінювання стану організації бухгалтерського обліку було запропоновано критерії для експертного оцінювання якості облікової інформації та рівня зрілості організації бухгалтерського обліку. Варто додати до їх переліку критерій відповідності вимогам до облікової інформації, які містяться у нормативно-

правових та законодавчих документах, що регламентують процеси обліку в діяльності об'єднань підприємств.

5. У дослідженні обґрунтовано наявність проблеми в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств, яка полягає у асиметрії та нагромадженні обліково-аналітичної інформації, та зазначено, що основним наслідком є ускладнення процесу прийняття рішень стейкхолдерами. Варто більш детально охарактеризувати даний наслідок у розрізі стейкхолдерів, оскільки суттєвість цього недоліку на різних рівнях управління проявляється по-різному.

6. У п.п. 3.2 автором запропоновано приклади адаптерів першого рівня у розрізі складових ефективності фінансової активності, персоналу, виробництва тощо, які були використані у процесі оцінювання стану організації обліку. Варто окреслити більш детально позицію стосовно вибору цих складових для учасників об'єднання підприємств.

5. Доцільно було розкрити в дисертаційній роботі актуальне сучасне питання стосовно того, чи адресуються результати авторського дослідження об'єднанням підприємств із залученням іноземного капіталу та чи є специфіка організації обліку для об'єднань з підприємствами-нерезидентами.

У цілому викладені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дисертаційної роботи, до того ж окремі з них можуть бути враховані у подальшій роботі автора.

7. Загальний висновок.

Дисертація Погрібняк Дарини Сергіївни «Організація бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств» є актуальним, самостійним і завершеним дослідженням, якому властива наукова новизна, обґрунтовано теоретичні та практичні рекомендації, які спрямовані на вирішення важливого науково-практичного завдання щодо розвитку організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств та знайшли своє підтвердження через відповідну апробацію та оприлюднення. Наукові положення та висновки, викладені у дисертації,

доповнені таблицями та ілюстраціями. У цілому, дисертаційна робота виконана з дотриманням встановлених вимог. За отриманими результатами з елементами наукової новизни, змістом, дисертаційна робота відповідає вимогам пунктів 9, 10, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167.

У зв'язку з цим, вважаю, що автор дисертації – Погрібняк Дарина Сергіївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку
Харківського державного університету
харчування та торгівлі

Т.В. Бочуля

